

mint a kincstár, de sok esetben a gazdaadósoknak is súlyos sérelmére vezetne.

Fentieket egybevetve — annak hangsúlyozása mellett, hogy a forgalmi értékben mindenkor kifejezésre jut a hozadáki érték is — szerény véleményünk szerint a teherhatár módosítási kérelmek elbírálásánál egyedül a védett birtok forgalmi értékét lehet alapul venni, nemcsak azért, mert úgyszólván majdnem minden esetben a hitelnyujtás alapját a fedezetül lekötött ingatlanok forgalmi értéke képezte, hanem azért is, mert a kir. kincstár és hitelezők érdekeinek — de sok esetben magának az adós érdekeinek is — tárgyilagos figyelembevételével ez felel meg az anyagi igazságnak.

Dr. Garzó Jenő.

JOGALKOTÁS.

Uj jogszabályok.

A családi hitbizományról és hitbizományi kisbirtokról szóló 1936. évi XI. törvénycikk hatálybalépéséről és az e törvény következtében szükséges eljárási és telekkönyvi rendelkezésekről szóló 1937. január 15. napján hatályba lépett 44.000/1936. I. M. számú rendelet (B. K. 299. szám).

Az 1936. évi XI. t.-c. e rendelet értelmében 1937. január 15. napján lép hatályba.

A hitbizományi bíróság hatáskörébe utalt minden ügyben *elsőfokon a kir. törvényszék*, az 1909. évi XVII. t.-c. 9. §-ában meghatározott hitbizomány esetében a főudvarnagyi bíróság jár el. Hitbizományi bíróság az a bíróság, mely a hitbizomány felett a felügyeletet gyakorolja. *A kir. törvényszék három tagu tanácsban határoz* a felszabaduló vagyron kijelölése, a közös hitbizomány megosztása vagy megosztásának elhalasztása, a felszabadult vagyonnak a jogosultak között megosztása, illetve az e tárgyban létrejött egyezség tudomásul vétele, a felszabadult ingatlant terhelő elidegenítési tilalom feloldása, az utódlás és abból való kizárás, állagváltoztatás, jelzáloggal való megterhelés jóváhagyása, a hitbizományi készpénztőke igénybevétele, a vagyronkezelőnek adott meghatalmazás, az üzemterv, gazdálkodási mód alkalmazása, zárlat elrendelése és megszüntetése, zárgondnok kirendelése, a kötöttségnek várományos hiányában való megszűnése és az államfői elhatározás előkészítésére irányuló eljárásban az igazságügyminiszterhez teendő véleményes jelentés kérdésében. Az elsőnek említett négy kérdésben a tanács egyik tagja *gazdasági szakértő. Ügyvéddel kell magát képviseltetnie* a kijelölési eljárásban a hitbizományi birtokosnak, a részesedési eljárásban a részesedésre jogosult személyeknek, a közös hitbizomány megosztásában a birtokosoknak, járadékkövetelés esetében a jogosult félnek és hitbizományi birtokosnak és egyéb a rendeletben meghatározott esetekben megnevezett személyeknek, a felfolyamodási eljárásban azonban az ügyvédi képviselőt kötelező. *Szegénységi jogban* részesítésnek helye nincs.

Az érdekeltek meghallgatása rendszerint szóbeli tárgyaláson történik. A hitbizományi bíróság és az előkészítő eljárásban kiküldött bíró minden ügyben végzéssel határoz és az ügy érdemében hozott *végzést minden esetben indokolni kell*. A rendelet szabályozza az idézés, a határozatközlés módját és a fel-folyamodás eseteit.

A kötöttség alatt maradó és a felszabaduló vagyon kijelölésére irányuló eljárás. Minden hitbizományi birtokos köteles 1937. július 15. napjáig kimutatást készíteni és a hitbizományi bírósághoz betérjeszteni a kötöttségben tartani kért és a felszabadítani kért vagyontárgyakról. A kimutatás részeit és rovatait a rendelet részletesen meghatározza. Ha a valóságos helyzet a kataszteri birtokiv adataitól eltér, a valóságos helyzetnek megfelelő állapotot kell a kimutatásban feltüntetni. A hitbizományi bíróság a kimutatás beérkeztéről az érdekelteket értesíti, a kimutatás adatait egybeveti a hitbizományi leltárral, kataszteri birtokivval, a telekkönyvi betét adataival és egyéb rendelkezésére álló okmányi adataival és ha szükséges, helyesbíti. A kimutatás egy példányát, a hitbizományi birtokos beadványát és az érdekeltek észrevételeit földbirtokpolitikai szempontból nyilatkozás végett a földművelésügyi miniszternek, műkincsek vagy hasonló vagyontárgyak létezése esetében a vallás- és közoktatásügyi miniszternek megküldi. A földművelésügyi miniszter a kijelölés tekintetében az érdekeltek meghallgatása után a kimutatástól el-terhet.

Ha a földművelésügyi miniszter a hitbizományi bírósággal közölt nyilatkozatában azt állapítja meg, hogy az előterjesztett kimutatásnak megfelelő kijelölés földbirtokpolitikai szempontból nem kívánatos, egyúttal azt is közli, hogy a kimutatásnak megfelelő kijelölés ellen mely okból merül fel kifogás, továbbá, hogy a földbirtokpolitikai szempontoknak mely ingatlanok kötöttségben tartása és felszabadítása felel meg. A hitbizományi bíróság a kijelölés ikérdésében csak az említett miniszterek nyilatkozatának megérkezése után tart tárgyalást. *A tárgyaláson meghallgatja az összes érdekelteket, a jelzálogos hitelezőket, hitbizományi hitelezőket és a felszabadítandó ingatlanok hasznobérlőit.* A földművelésügyi miniszter földbirtokpolitikai szempontu állásfoglalása a felszabaduló ingatlanok kijelölésében a bíróságot köti, a nyilatkozat egyéb szempontu állásfoglalását a bíróság a határozathozatalban szabadon mérlegeli. A kijelölés kérdésében hozott végzés pontosan felsorolja egyfelől a kötöttségben maradó, másfelől a felszabaduló vagyontárgyakat, és a végzés jogerőre emelkedése után annak kiadmányát a bíróság a szükséges vázrajzzal a telekkönyvi hatóságnak küldi meg, a hitbizományi birtokminőséget tartalmazó feljegyzés tör-lése, a felszabadult ingatlanok lejegyzése és átjegyzése céljából és meghagyja, hogy a telekkönyvi hatóság a B. lapon jegyezze fel, hogy „a tulajdonjogot az 1936. évi XII. t.-c. 12—18. §§-ai értelmében részesedésre jogosult személyek várományi joga kor-látazza.” A kötöttségben maradó vagyontárgyak telekkönyvi helyzete változatlan marad. Ugyane végzésben foganatostítani

kell a felszabadult ingatlanoknak és ingóknak a hitbizományi leltárból való törlését.

Ha a hitbizományi ingatlanokra vonatkozó tulajdonjog nem a hitbizományi birtokos, hanem tévesen a hitbizomány mint személy javára van a telekkönyvbe bekebelezve (például: N. N. által az 1860. évben alapított ...-i elsőszülöttségi hitbizomány), vagy ha a hitbizományi birtoknak ez a minősége a telekkönyvi betét A lapján nincs feljegyezve, a hitbizományi bíróság megkeresésére vagy bármelyik érdekelt kérelmére a telekkönyvi hatóság a tulajdonjogot a hitbizományi birtokos javára a B lapon hivatalból bekebelezi, és a hitbizományi minőség megjelölését a telekkönyvi betét A. lapján feljegyzi.

A közös hitbizomány birtokosai 1937. július 15 napjáig a külön hitbizományokra vonatkozó kimutatásokkal együtt a közös hitbizományi bíróságához kötelesek bemutatni azt a meg egyezést is, amely közöttük a közös hitbizománynak természetben megosztása és a keletkező vagyonrészeknek a külön hitbizományokhoz csatolása tárgyában esetleg létrejött. A közös hitbizomány bírósága a meg egyezésnek megfelelően a közös hitbizományt megosztja és a megosztást telekkönyvileg is keresztülvezeteti, intézkedvén aziránt, hogy a közös hitbizományi megszünetését is feltüntessék. Ha a közös hitbizomány ezidőszerinti megosztása bármilyen okból nehézségekbe ütköznék, bármelyik hitbizományi birtokos kérheti a megosztás elhalasztását. Halasztás esetében azonban kijelölési eljárásnak helye van.

Ha a hitbizományi birtokos bejelenti, hogy hitbizománya nem esik kijelölési eljárás alá, a bíróság a bejelentést ellenőrzi és ennek megfelelően határoz.

A részesedési eljárás. Mihelyt a hitbizományi bíróság tudomást szerez arról, hogy a hitbizománynak 1937. január 15-én volt birtokosa meghalt, megállapítja, hogy a felszabadult vagyonban a részesedés megnyílt és felhívja az érdekeltet, hogy a felszabadult vagyon megosztása tekintetében létrejött egyezséget mutassák be. Ha az érdekelt ilyen egyezséget bemutatnak, úgy a hitbizományi bíróság megvizsgálja, hogy az egyezség törvényszerű-e és abban az esetben az egyezséget az érdekelt meghallgatása után tudomásul veszi és intézkedik annak telekkönyvi keresztülvitele iránt. Amennyiben az egyezség tudomásulvételének akadálya van, ezt kiegészítés végett az érdekelttel közli és amennyiben az érdekelt a kitűzött határidő alatt megfelelő egyezséget nem mutatnak be, akár közjegyző közbenjöttével, akár anélkül, a terhek és a beruházások megtérítése iránt támasztott követelés figyelembevételével az érdekelt meghallgatása után természetben megosztja és ennek megfelelően a telekkönyvi hatóságot megkeresi.

A felszabadult vagyon elidegenítése és megterhelése. Ha a felszabadult vagyon tulajdonosa a részesedés megnyitásától számított 6 éven belül a felszabadult vagyont elidegeníteni kívánja és erre a célra a törvény 19. §-ában meghatározott elidegenítési tilalom feloldását kéri, a jogügyletet tartalmazó okirat, bétémásolat, vázrajz, a vevőre vonatkozó hiteles személyi adatok kapcsán kérelmével a hitbizományi bírósághoz fordul, mely a

kérvényt földbirtokpolitikai szempontból nyilatkozás végett a földművelésügyi miniszterhez felterjeszti. A földművelésügyi miniszter (és kegyuri kérdések esetében a vallás- és közoktatásügyi miniszter) határozatának megfelelően a bíróság az elidegenítési tilalmat az érdekeltek meghallgatása után feloldja és intézkedik aziránt, hogy az ellenérték a felszabadult vagyonhoz csatoltassék, illetve, hogy a kööttség alatt maradt vagyon, vagy a felszabadult vagyon tehermentesítésére fordítottassék, mely tekintetben a felszabadult vagyon utolsó hitbizományi birtokosának indokolt kérelme figyelembe veendő. A bíróság elrendelheti, hogy a készpénzből, vagy értékpapirból álló ellenérték a kir. postatakarékpénztárnál, vagy a Pénzüntézeti Központ első kúriájába tartozó pénzüntézetnél zárolt betétként, vagy bírói letétbe helyeztessék el. Amennyiben az ellenérték ingatlan, úgy elrendeli, hogy az ellenértékül szolgáló ingatlanokra a felszabadult vagyon utolsó hitbizományi birtokosa javára a tulajdonjog a megfelelő tulajdoni korlátozással jegyeztessék be.

Ha a felszabadult vagyon utolsó hitbizományi birtokosa az elidegenítési tilalom feloldására irányuló kérelmével kapcsolatban annak megengedését kéri, hogy a felszabadult vagyont, vagy annak egy részét erdőterület, vagy azzal egy tekintet alá eső ingatlan szerzésére fordíthassa a fenti szabályok megfelelő eltéréssel alkalmazandók.

Ha a felszabadult vagyon utolsó hitbizományi birtokosa, vagy a felszabadult vagyon tulajdonosa a *terhelési tilalom feloldását* kéri, kérelméhez csatolnia kell a kölcsön nyújtása iránt létrejött jogügyletet tartalmazó okirat eredeti példányát másolattal, a vonatkozó telekkönyvi betét kivonatos másolatát és a beruházások pontos felsorolását és előrelátható költségeit feltüntető jegyzéket. A bíróság egyebek között azt is vizsgálja, hogy a tervezett beruházások hasznosak és szükségesek-e és, hogy azok teljesítése milyen módon biztosítható. Utóbbi célból a bíróság a kölcsönösszegnek közvetlenül zárolt betétként, vagy bírói letétként való elhelyezését rendelheti el és tüzetesen megszabja a beruházások teljesítése ellenőrzésének és biztosításának módját. A beruházások teljesítésének közvetlen ellenőrzésével rendszerint a hitbizományi gondnokot kell megbízni. Ilyen esetben a betétként, vagy letétként elhelyezett összegek a beruházások igazolt megtörténte arányában részletenkint utaltatnak ki a folyamodónak, illetve az ellenőréssel megbízott szervnek. Amennyiben a felszabadult vagyon tulajdonosa a megterhelési tilalom feloldását a részesedés fejében fizetendő *illeték kiegyenlítése céljából* kéri, az előbbi rendelkezések azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy a kérelemhez csatolni kell a pénzügyi hatóságnak az illeték kivetéséről szóló jogerős határozatát és a feloldani kért ingatlanra vonatkozó telekkönyvi betét kivonatos másolatát. A bíróság akként rendelkezhetik, hogy a kölcsön nyújtása iránt létrejött jogügylet oly értelmű módosítást tartalmazzon, melynek értelmében a hitelező a folyósítandó kölcsönösszeget közvetlenül a hitbizományi bíróság rendelkezésére bocsátani, vagy pedig közvetlenül a pénzügyi hatósághoz átutalmi köteles.

A rendelet részletesen szabályozza a hitbizományi kötöttség alatt maradt vagyon jogviszonyait új családi hitbizomány alapítását és jogviszonyait és a hitbizományi kisbirtok alapítását, kezelését, jogi kötöttségét és megszűnését, mely utóbbi kérdésekkel még külön fogunk foglalkozni.

Az 1936. évi XI. t.-c. hatálybalépésével hatályukat veszítették a 15.742/1862. sz. udvari rendelet, az 1090/1869. I. M. számú, a 7390/1909. I. M. számú, a 17.152/1913. I. M. számú, a 48.001/1913. I. M. számú, az 5200/1919. M. E. számú rendeletek, a 85.800/1919. F. M. sz. rendelet 33. §-a és 60.000/1921. F. M. sz. rendelet 250. §. utolsó bekezdésének a főudvarnagyi bíróságra vonatkozó rendelkezése, a 46.000/1930. I. M. sz. rendelet 1. §-a 5. pontjának a nem peres ügyekre vonatkozó rendelkezése és a hitbizományi ügyekben követendő eljárás szabályainak kiéészítése tárgyában 10.130/1931. I. M. sz. rendelet.

A hitbizományi ügyekben fizetendő külön eljárási költségeket 1937. január 15. napján hatályba lépett 1500/1937. I. M. számú rendelet szabályozza.

Az óvadékképes értékpapírok jegyzékének, valamint az üzleti biztosítékul és bánatpénzül elfogadható értékekre vonatkozó összeállítást a 174.840/1936. IV. a. P. M. sz. renDELETEZ mellékelt kimutatás tartalmazza (1917. évi B. K. 11. szám).

A részvénytársaságok és szövetkezetek üzleteredményének felhasználása tárgyában hozott 1937. január 17. napján hatályba lépett 30/1937. M. E. sz. rendelet (B. K. 13. szám). A rendelet értelmében a részvénytársaságok és szövetkezetek üzleteredményének felhasználásáról szóló 1210/1932. M. E. számú rendeletet az 1936. június 30. napja után záródó üzletévről készített legközelebbi év mérlegében kitett üzleti nyereség hováfordítása tárgyában is alkalmazni kell.

A rendelet a legutóbbi 100/1936. M. E. számú rendelettől eltérően az értékpapírok értékelésére nézve nem rendelkezik, ennél fogva az 1936. június 30. napja után záródó üzletévre az értékpapírokat a mérlegkészítés általános szabályainak megfelelő értékkel kell a mérlegbe felvenni, vagyis az értékpapírok nem értékelhetők magasabbra, mint a mennyi a tényleges forgalmi érték.

A rendeletben hivatkozott 1210/1932. M. E. számú rendelet értelmében a részvénytársaságok és szövetkezetek legközelebbi közgyűlése a folyó évi június hó 30. napja után záródó üzletév nyereségének hováfordítása tárgyában abban az esetben, ha az óvatos üzletvezetés úgy kívánja, úgy határozhat, hogy a társaság sem osztalékot, sem a nyereség terhére az igazgatóság tagjai részére semmiféle díjazást vagy nyereségrészesedést (tantiéme) nem fizet és a kimutatott nyereséget a közgyűlés elhatározásához képest csupán a társasági alkalmazottak jóléti céljait szolgáló alapoknak vagy intézményeknek a szokásos kereteknek megfelelő táplálására és nyílt tartalékok képzésére vagy meglévő ily tartalékok gyarapítására fordítja, az ezután fennmaradó nyereségnek pedig új számlára való elővitelét rendeli el. Ily határozatban osztalék, valamint a nyereség terhére díjazás vagy